

2. Psihologija sostojanij : hrestomatija / sost.: T. N. Vasil'eva, G. Sh. Gabdreeva, A. O. Prohorov ; pod red. A. O. Prohorova. – M. : PER SZ ; SPb. : Rech', 2004. – 608 s.
3. Savchyn M. V. Vikova psihologija : navch. posib. / M. V. Savchyn, L. P. Vasylenko. – 2-ge vyd. – Kyi'v, 2009. – 360 s.
4. Terlec'ka A. G. Psihologija zdorov'ja: art-terapevtychni tehnologii' : navch. posib. / A. G. Terlec'ka. – Kyi'v : Slovo, 2016. – 128 s.
5. Sheremet M. K. Diagnostyka zdatnosti do tvorchogo samovyrazhennja doshkil'nykiv iz porushennjam movlennja : navch.-metod. posib. / M. K. Sheremet, M. V. Lepetchenko. – Kyi'v : Slovo, 2014. – 128 s.
6. Jakovleva E. L. Psihologija razvitija tvorcheskogo potenciala lichnosti / E. L. Jakovleva – M. : SMART, 1997. – 179 s.
7. Jas'kova A .O. Tehnologii' formuvannja tvorchoi' osobystosti : [materialy z dosvidu vykorystannja] / A. O. Jas'kova. – Polonne, 2013. – 25s.
8. <http://www.dcp.org.ua/parents/reabil/art.html>

Hrytsiuk I.M. ART THERAPY IN THE WORK OF APPLIED PSYCHOLOGIST WITH THE CHILDREN WHO HAVE EMOTIONAL DISORDERS

The article is dedicated to the analysis of the negative emotions and related emotional processes among the children of different age; and the peculiarities of their extreme display or inability to control these emotions. An emotional component is an important part of the self-concept of the individual because it affects the course of the processes of regulation and activity performance, an attitude towards others, a success in learning and art. The emotional arousal causes an extreme stress, disorganizes the child, causes difficulties in the interaction with adults and peers. The emotional states are important indicators of overall personality development and they are one of the most essential elements of success, as a cognitive and behavioral sphere of personality are balanced because of emotional self-awareness and self-regulation. Art-therapy techniques influence successfully child's emotions and feelings. They are a source of positive, non-judgmental self-acceptance, self-realization, encouraging to positive thinking and the desire to know yourself for maximum success in life and self-actualization.

The main attention of remedial art-therapy is given to the child's attitude to his/her activities, drawings, playing musical instruments and etc. The main task of psychology expert is aimed at developing child's work motivation, selection of art-therapy techniques for better formation of motivational sphere of children.

Key words: *emotional process, emotional arousal, the degree of self-control, art therapy, isotherapy, play therapy, personality of the child, emotional trait.*

УДК 159.923:[17.023.33:005.336.2]

О.О. ДЕМЧУК, В.В. ЛАЗАРЧУК

ЖИТТЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПІДГРУНТЯ ВЛАСНОЇ ЖИТТЄВОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ

У державній програмі модернізації освіти компетентнісний підхід оголошується одним з важливих концептуальних положень оновлення її змісту. При цьому в якості центрального виокремлюється поняття «життєвої компетентності» як таке, що має інтегративну природу та забезпечує ефективність функціонування особистості у соціумі. Освітня система сучасного суспільства покликана відповідати на потреби суспільства в різноманітних компетентностях високого рівня. Процеси формування життєвої компетентності особистості мають власні вікові, психологічні, структурні та динамічні закономірності, на висвітлення яких спрямоване означене дослідження.

Ключові слова: *життєва компетентність, професійна успішність, особистість, навчання, життєтворчість, особистісна зрілість, самореалізація.*

В государственной программе модернизации образования компетентностный подход объявляется одним из важных концептуальных положений обновления его содержания. При этом в качестве центрального выделяется понятие «жизненной компетентности» как имеющее интегративной природе и обеспечивает эффективность функционирования личности в социуме. Образовательная система современного общества призвана удовлетворять потребности общества в различных компетентностях высокого уровня. Процессы формирования жизненной компетентности личности имеют собственные возрастные, психологические, структурные и динамические закономерности, на освещение которых направлено обозначен исследование.

Ключевые слова: *жизненная компетентность, профессиональная успешность, личность, обучение, життєтворчество, личностная зрілість, самореалізація.*

Постановка проблеми. Особливості реалізації на практиці вершинних проявів особистості – відповідальності, свідомості, духовності та творчого потенціалу особистості визначаються і розробляються новим психологічним напрямом – психологією життя, що ґрунтується на парадигмі життєтворчості. За такого підходу особистість розглядається як суб'єкт життєтворчості, який творчо розробляє та здійснює свій

особистий життєвий проект, а також відповідає за свою долю. Процеси формування життєвої компетентності особистості мають власні вікові, психологічні, структурні та динамічні закономірності, на висвітлення яких спрямоване означене дослідження. Проте досить часто перебіг цих процесів відбувається стихійно, що може викликати різного роду дезадаптації особистості в соціумі. Вочевидь спеціалісти з розв'язання таких проблем – майбутні практичні психологи – в першу чергу повинні самі мати не тільки високий фаховий рівень, але й високу життєву компетентність як підґрунтя власної життєвої і професійної успішності.

Психологія життя характеризується трьома завданнями: досліджує першооснову індивідуального існування людини як прояву її соціального буття; розкриває психологічні механізми індивідуального життєздійснення; вивчає шляхи досягнення повноти й цілісності індивідуального буття, умови набуття особистісного статусу суб'єкта життєтворчості [8, с. 5]. Життєтворчість – особливий тип життєдіяльності, за яким кожна мить життя є творчим актом, потенційною інновацією в будь-якій сфері життя людини та культури, що забезпечується та одночасно аналізується унікальністю людини. Життєтворчість як життєва стратегія стає можливою, коли зміни циклів актуалізації та потенціалізації відбуваються не поступово, а одночасно, тобто коли цикли нарощування та втілення творчого потенціалу є нібито вкладеними один в одного. Воно спрямоване на постійну реалізацію та розвиток духовних потреб людини, що є принципово невичерпними, її прагнення до самоактуалізації. Прагнення до духовних цінностей надає людині безмежного простору для життєтворчості та можливість «фізичного й культурного безсмертя». Культивуючи духовні й творчі потреби за рахунок задоволення їх у творчому зусиллі, людина примножує творчий потенціал та екзистенційні основи життя лавиноподібно, експоненційно [4]. У соціальній сфері взаємодії виявляється у формі соціотворчості – спілкування, співтворчої взаємодії, що культивує взаємну унікальність людей – суб'єктів соціогенезу. У сфері відносин людини з культурою життєтворчість виявляється у формі культуротворчості, коли людина набуває якостей суб'єкта культури, створює її матеріальні та духовні цінності, тобто забезпечує культурогенез [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження склали: концепція саморозвитку особистості (Г. Костюк), дослідження процесів самореалізації (Л. Коростильова, А. Крилов, Д. Леонтьєв, Н. Сарджвеладзе та ін.), самоактуалізації (А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс, Е. Фромм та ін.), загальнопсихологічні положення про сутність, розвиток і формування особистості у процесі життєдіяльності (І. Бех, М. Боришевський, Б. Братусь, Г. Костюк, Л. Орбан, С. Рубінштейн, О. Саннікова, Т. Титаренко та ін.), систем взаємовідносин особистості і характеру зумовленості її взаємодії з соціальним оточенням (Г. Балл, В. Кан-Калик, В. Семиченко, Т. Яценко та ін.), соціально-педагогічна концепція життєтворчості особистості (В. Доній, І. Єрмаков, Г. Несен, Л. Сохань та ін.), концепція розвитку життєтворчої активності особистості (В. Ямницький).

Теоретичні і прикладні аспекти проблеми життєтворчості тісно пов'язані з поняттям творчої особистості, її саморозвитку (Г. Костюк та ін.), самореалізації (Л. Коростильова, Н. Сарджвеладзе та ін.), самоактуалізації (А. Маслоу та ін.), саморегуляції, особистісного зростання (Н. Бітянова, В. Козлов, К. Роджерс та ін.) та виступають предметом дослідження як академічного психологічного напрямку (Н. Ануфрієва, О. Донченко, Г. Несен, Л. Сохань, А. Сухоруков, Т. Титаренко, В. Шинкарук, М. Шульга та ін.), так і новітніх підходів до вивчення закономірностей внутрішнього світу людини (Є. Варламова, С. Степанов, І. Семенов та ін.).

Формулювання цілей статті: розширення змісту та уточнення сутності поняття „життєва компетентність особистості” в межах психології професійного становлення та психології життєтворчості особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія компетентності є одним із фундаментальних понять сучасної науки. Необхідно зазначити, що розуміння феномену людської компетентності розвивалося поступово, разом з накопиченням філософських та психологічних знань про людину та оточуючий її світ. Як зазначає Т. Титаренко, поняття «компетентність» знаходиться нині в епіцентрі світової думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи і життєві результати освітньої діяльності [5, с. 563]. В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність (І. Єрмаков) [1].

Серед сучасних психологічних досліджень проблеми найбільш послідовним контекстом аналізу життєвої компетентності особистості ми вважаємо концепцію життєтворчої активності В. Ямницького, в межах якої життєва компетентність особистості розглядається як одна з провідних компонент життєтворчості [8]. На думку М. Степаненко, у педагогічній теорії поняття «життєва компетентність особистості» почало розроблятися у зв'язку з новим розумінням стратегічної спрямованості освітньої діяльності, що знайшло втілення у концепції компетентісно орієнтованої освіти, яка для подальшого розвитку потребує філософського обґрунтування і залучення теоретико-методологічних доробок психологічної і соціологічної науки [4, с. 10]. Серед найважливіших доробок психологічної науки для міждисциплінарних досліджень життєвої компетентності особистості виокремлені: концептуальне оформлення і теоретичний опис проблеми життєтворчості, здійснене науковою школою життєтворчості Л. Сохань, результати діяльності якої вже впроваджені у практичну педагогічну діяльність [3, 156]. Натомість Л. Сохань вважає, що життєва компетентність є складним системним поняттям, яке не зводиться ні до знань, ні до навичок, ні до якостей. Вона вбачає у цьому утворенні, передусім, здатність особистості вирішувати проблеми в усіх сферах життєдіяльності, виконувати життєві і соціальні ролі, що ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і

навичках, життєвих досягненнях. У структурі життєвої компетентності Л. Сохань виокремлює такі блоки життєвих здатностей: життєтворчі знання, уміння і навички (теоретичні, практичні, про світ та себе, норми поведінки); життєтворчі здатності (аналітичні, прогностичні, поведінкові); життєвий досвід (власний та інших); життєві досягнення (особисте щастя, соціальний статус, самореалізація) [3, с. 167].

В основному науковці розглядають життєву компетентність як: особистісну якість; сукупність відповідних компетенцій; певний набутий рівень розвитку знань, умінь та навичок. Під компетентністю дослідники розуміють загальну здатність і готовність особистості до дії, що ґрунтується на знаннях та досвіді, набутих завдяки навчанню і вихованню, зорієнтованих на становлення особистості як суб'єкта людського життя та культури, активну інтеграцію в суспільство, засвоєння багатогранної рольової палітри. Життєва компетентність включає уміння: розв'язувати найрізноманітніші життєві проблеми; отримувати й аналізувати інформацію, приймати рішення; оцінювати соціальні наслідки дій; працювати в групі; розробляти й виконувати контракти; включатись у проекти, організувати свою роботу, використовувати нові інформаційні технології, проявляти стійкість перед труднощами, знаходити нові рішення. Поняття компетентності інтегрує в собі складові: когнітивну, мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову тощо. Життєву компетентність розглядають як детермінанту саморозвитку, самореалізації, самоактуалізації, життєтворчості. Вона передбачає відповідний віковим можливостям та індивідуальній історії життя рівень розвитку особистісних механізмів, зокрема таких, як наслідування, ідентифікація, імітація, емпатія, рефлексія, образ «Я», совість.

Компетентність тісно пов'язана з поняттями «зрілість», «готовність до виявлення соціальної активності», «індивідуальний стиль життєдіяльності», системою ціннісних орієнтацій особистості. Системоуворювальною складовою життєвої компетентності називають відповідальність особистості за свою долю, за свої вчинки і дії, за їх соціальні наслідки. Особистісні риси компетентної людини є близькими до рис самоактуалізованої особистості. Механізмом розвитку життєвої компетентності вчені вважають самоактуалізацію. Процес формування життєвої компетентності залежить від освітньо-культурної ситуації, в якій живе і розвивається особистість. З іншого боку, наявний рівень життєвої компетентності особистості визначає вибір нею життєвого шляху. Аналіз співвідношення вікових проміжків і завдань розвитку в контексті виявлення передумов формування життєвої компетентності особистості та результати сучасних досліджень дозволяють стверджувати, що юнацький вік є сенситивним періодом для формування основних її підструктур. Сприятливими факторами такого формування є закономірності психічного розвитку (завершення розвитку найголовніших психічних функцій, важливі новоутворення), провідної діяльності та зони найближчого розвитку. Творча спрямованість особистості сприяє цілісному розвитку можливостей людини й виявляється найбільш продуктивною позицією, що збагачує широкий спектр його проявів – професійних, соціальних, комунікативних, побутових тощо. Життєва компетентність особистості у вітчизняних дослідженнях розглядається як: особистісна якість; сукупність відповідних компетенцій; певний набутий рівень розвитку знань, умінь та навичок [6]. Включає уміння: розв'язувати найрізноманітніші життєві проблеми; отримувати й аналізувати інформацію; критично аналізувати її, приймати рішення; оцінювати соціальні наслідки дій; працювати в групі; розробляти й виконувати контракти; включатись у проекти, організувати свою роботу, використовувати нові інформаційні технології, проявляти стійкість перед труднощами, знаходити нові рішення. Поняття компетентності інтегрує в собі складові: когнітивну, мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову тощо. Життєву компетентність дослідники розглядають як детермінанту саморозвитку, самореалізації, самоактуалізації, життєтворчості. Вона передбачає відповідний до вікових можливостей та індивідуальної історії життя рівень розвитку особистісних механізмів: наслідування, ідентифікації, імітації, емпатії, рефлексії, образу «Я», совісті.

Отже, життєва компетентність є цілісним утворенням, яке становить складну системну властивість усієї особистості, що характеризує її здатність: зберігати та оптимально відтворювати, розвивати себе, своє життя, успішно діяти в різних життєвих ситуаціях, вирішувати складні життєві завдання та проблеми в усіх сферах життєдіяльності, виконувати життєві і соціальні ролі, які ґрунтуються на життєтворчих знаннях, уміннях і навичках, життєвих досягненнях.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, проблема життєвої компетентності особистості є предметом інтересу різноманітних галузей наукових досліджень. Найбільш розробленими є її педагогічний, соціально-психологічний, філософський та соціологічний аспекти. Для більшості означених досліджень притаманний підхід до розуміння проблеми життєвої компетентності як складової життєтворчості особистості. У сучасних наукових дослідженнях категорія життєвої компетентності є предметом аналізу педагогічного, соціально-психологічного, соціологічного та філософського підходів. Вона розглядається як: особистісна якість; сукупність відповідних компетенцій; певний набутий рівень розвитку знань, умінь та навичок. Більшість авторів під компетентністю розуміють загальну здатність і готовність особистості до дії, що ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих завдяки навчанню і вихованню, зорієнтованих на становлення особистості як суб'єкта життя і культури, активну інтеграцію в суспільство, засвоєння багатогранної рольової палітри.

Компетентність включає уміння: розв'язувати найрізноманітніші життєві проблеми; отримувати й аналізувати інформацію; критично аналізувати її, приймати рішення; оцінювати соціальні наслідки дій; працювати в групі; розробляти й виконувати контракти; включатись у проекти, організувати свою роботу, використовувати нові інформаційні технології, проявляти стійкість перед труднощами, знаходити нові рішення.

Поняття компетентності інтегрує в собі такі складові: когнітивну, мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову тощо.

Життєву компетентність вчені розглядають як детермінанту саморозвитку, самореалізації, самоактуалізації, життєтворчості. Вона передбачає відповідний віковим можливостям та індивідуальній історії життя рівень розвитку особистісних механізмів, зокрема таких як: наслідування, ідентифікація, імітація, емпатія, рефлексія, образ «Я», совість. Компетентність тісно пов'язана з поняттями «зрілість», «готовність» до виявлення соціальної активності, «індивідуальний стиль життєдіяльності», системою ціннісних орієнтацій особистості. Системоуворювальною складовою життєвої компетентності називають відповідальність особистості за свою долю, за свої вчинки і дії, за їх соціальні наслідки. Особистісні риси компетентної людини є близькими до рис самоактуалізованої особистості. Означені положення виступають підґрунтям подальшого експериментального дослідження проблеми життєвої компетентності особистості. Водночас констатуємо недостатність висвітлення у наукових дослідженнях психологічних аспектів поняття життєвої компетентності, що викликає потребу подальшої конкретизації її психологічного змісту та визначення психологічних чинників. Зазначимо, що подальша лінія розгортання нашого дослідження буде пов'язана з системним підходом до розуміння життєвої компетентності і розглядом її у межах концепції розвитку життєтворчої активності особистості В. Ямницького.

Список використаних джерел

1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики : наук.-метод. посіб. / за ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
2. Мистецтво життєтворчості особистості : наук.-метод. посіб. У 2 ч. Ч.1. Теорія і теорія життєтворчості / редрада: В. М. Доній, Г. М. Несен, Л. В. Сохань та ін. – Київ, 1997. – 392 с.
3. Сохань Л. В. Життєтворчість як мистецтво життя / Л. В. Сохань // Психологія і педагогіка життєтворчості. – Київ, 1996 – С. 156 – 167.
4. Степаненко М. Д. Життєва компетентність особистості: концептуальні засади та соціальні виміри : дис. ... канд. філософ. наук : 19.00.03 / М. Д. Степаненко. – Харків, 2006.
5. Титаренко Т. М. Вічне прагнення до життєвих змін / Т. М. Титаренко // Розвиток пед. і психолог. наук в Україні, 1992 – 2002 : зб. наук. пр. до 10-річчя АНП України / АПН України. – Харків : ОВС, 2002. – Ч. 1. – С. 563 – 579.
6. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2007. – 640 с.
7. Шевченко Н. Ф. Особливості формування компонентів професійної спрямованості у майбутніх психологів / Н. Ф. Шевченко // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. / за ред.: С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2012. – Т. 2, вип. 8. – С. 344-350.
8. Ямницький В. М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент : монографія / В. М. Ямницький. – Одеса : ПНЦ АПН України : СВД Черкасов М.П., 2006 – 362 с.

References

1. Zhyttjeva kompetentnist' osobystosti: vid teorij do praktyky : nauk.-metod. posib. / za red. I. G. Jermakova. – Zaporizhzhja : Centriion, 2005. – 640 s.
2. Mystectvo zhyttjetvorchosti osobystosti : nauk.-metod. posib. U 2 ch.Ch.1. Teorija i teorija zhyttjetvorchosti / redrada: V. M. Donij, G. M. Nesen, L. V. Sohan' ta in. – Kyi'v, 1997. – 392 s.
3. Sohan' L. V. Zhyttjetvorchist' jak mystectvo zhyttja / L. V. Sohan' // Psyhologija i pedagogika zhyttjetvorchosti. – Kyi'v, 1996 – S. 156 – 167.
4. Stepanenko M. D. Zhyttjeva kompetentnist' osobystosti: konceptual'ni zasady ta social'ni vymiry : dys. ... kand. filosof. nauk : 19.00.03 / M. D. Stepanenko. – Harkiv, 2006.
5. Tytarenko T. M. Vichne pragnennja do zhyttjevyh zmin / T. M. Tytarenko // Rozvytok ped. i psyholog. nauk v Ukrai'ni, 1992 – 2002 : zb. nauk. pr. do 10-rihchja ANP Ukrai'ny / APN Ukrai'ny. – Harkiv : OVS, 2002. – Ch. 1. – S. 563 – 579.
6. Shapar V. B. Suchasnyj tlumachnyj psyhologichnyj slovnyk / V. B. Shapar. – Harkiv : Prapor, 2007. – 640 s.
7. Shevchenko N. F. Osoblyvosti formuvannja komponentiv profesijnoi' sprjamovanosti u majbutnih psyhologiv / N. F. Shevchenko // Nauk. visn. Mykolai'v. derzh. un-tu im. V. O. Suhomlyns'kogo : zb. nauk. pr. / za red.: S. D. Maksymenka, N. O. Jevdokymovoi'. – Mykolai'v : MNU im. V. O. Suhomlyns'kogo, 2012. – T. 2, vyp. 8. – S. 344-350.
8. Jamnyc'kyj V. M. Rozvytok zhyttjetvorchoi' aktyvnosti osobystosti: teorija ta eksperyment : monografija / V. M. Jamnyc'kyj. – Odesa : PNC APN Ukrai'ny : SVD Cherkasov M.P., 2006 – 362 s.

Demchuk O.O., Lazarcuk V.V. LIFE COMPETENCE AS THE BASIS OF OWN LIFE AND PROFESSIONAL SUCCESS.

In the state program of modernization of education competence approach announced an important conceptual positions updating its content. Thus singled out as a central concept of "life competencies" as such, has an integrative nature and ensure the efficiency of the individual in society. The educational system of modern society is designed to

meet the needs of society in a variety of high-level competences. The process of formation of vital competence of personality with their own age, psychological, structural and dynamic patterns, which aimed at highlighting, appointed research. Category competence is one of the fundamental concepts of modern science. It should be noted that the understanding of the phenomenon of human competencies developed gradually, along with the accumulation of philosophical and psychological knowledge about man and the surrounding world. Thus, the problem of vital competence of personality is the subject of interest in various areas of research. The most developed is its educational, social, psychological, philosophical and sociological aspects. For most of the mentioned studies typical approach to the understanding of life competence as part life creativity the personality.

Key words: life competence, professional success, personality, training, life creativity, personal maturity, self-realization.

УДК 159.922.8:159.923.2–057.875

О.Б. ДЕМЯНЮК, О.І. КОСАРЄВА

МОДАЛЬНОСТІ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ЯК СКЛАДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

В статті відображено результати експериментального дослідження модальності світосприйняття як складової індивідуальної свідомості студентської молоді. Запропоновано комплекс діагностичних методик, що включає в себе методики: «Соціально-психологічний аналіз індивідуальних моделей світу» (Г. Малюченко, В. Смірнов); «Визначення рівня суб'єктності» (М. Ісаков), проєктивна методика «Символічні проби». Виділено рівні розвитку індивідуальної свідомості студентської молоді. Доведено, що у студентів, яких ми умовно віднесли до високого рівня розвитку індивідуальної свідомості, переважає організмична модальність світосприйняття, до середнього – механістична модальність; до низького – антагоністична та хаотична. Виявлено, що для більшості респондентів характерним є поєднання досить різноманітних, часом суперечливих цілей, смислів, цінностей і типів ставлення особистості до світу в цілому, до оточуючих людей і виникаючих проблем.

Ключові слова: модель світу, модальність світосприйняття, індивідуальна свідомість, студентська молодь, рівні розвитку.

В статье отображены результаты экспериментального исследования модальности мировосприятия как составляющей индивидуального сознания студенческой молодежи. Предложен комплекс диагностических методик, включающий в себя методики: «Социально-психологический анализ индивидуальных моделей мира» (Г.Малюченко, В.Смирнов) «Определение уровня субъектности» (М. Исаков), проективная методика «Символические пробы». Выделено уровни развития индивидуального сознания студенческой молодежи. Доказано, что у студентов, которых мы условно отнесли к высокому уровню развития индивидуального сознания, преобладает организмическая модальность мировосприятия, к среднему – механистическая модальность; к низкому – антагонистическая и хаотическая. Выявлено, что для большинства респондентов характерно сочетание достаточно разнообразных, порой противоречивых целей, смыслов, ценностей и типов отношения личности к миру в целом, к окружающим людям и возникающим проблемам.

Ключевые слова: модель мира, модальность мировосприятия, индивидуальное сознание, студенческая молодежь, уровни развития.

Постановка проблеми. Прагнення до цілісного осмислення людиною своєї природи і сутності є важливим у всі часи існування людської культури і свідомості. На сучасному етапі розвитку психологічної науки виникає значний інтерес до цілісного всеосяжного осмислення людини. Кінцевою метою будь-якої науки є намір описати світ з позиції його цілісності, тобто як глобальне системне утворення. Динамічні та радикальні зміни, що відбуваються в сучасному світі, істотно впливають на кожну людину, відображаючись в її індивідуальній свідомості. Адаптація до нових соціокультурних та економічних умов передбачає якісні зміни в способі життя людей, що безпосередньо відображається на їх світосприйнятті, зокрема, на соціально-психологічних модальностях сприйняття світу, певних типах уявлень про світ, насамперед, студентської молоді як найбільш відкритої до змін частини суспільства. Студентський вік є сенситивним періодом у формуванні та розвитку образу світу, який розуміється як певна цілісна, багаторівнева система уявлень людини про світ, інших людей, себе, власну діяльність. Аналіз особливостей сприйняття світу і себе у світі студентами є важливим практичним завданням у сучасних умовах гуманізації освіти, основною метою якої є особистісне та професійне самовизначення, самореалізація, де студент виступає експертом власного життєвого світу.

Світосприйняття визначається як система поглядів, понять і уявлень про оточуючий світ, тобто як загальне сприйняття світу та ставлення до нього. Сприйняття зовнішнього світу відбувається через призму внутрішнього світу, а саме, через певні модальності світосприйняття. К. Юнг був першим, хто чітко сформував концепцію взаємозв'язку між конкретним змістом наших уявлень про світ і нашою здатністю до саморозуміння, до розуміння своєї ролі і місця у світі [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження уявлень людини про саму себе, про навколишній світ становить значний інтерес в контексті сприйняття структурної організації індивідуальної